

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 5 juli 1954

*'s Morgens te 11 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President Drees en de Ministers Beel, Beyen, De Bruijn, Cals (alleen bij de morgenvergadering), Donker, Kernkamp, Van de Kieft, Luns, Van Thiel, Witte en Zijlstra (afwezig zijn de Ministers Algera, Mansholt, Staf en Suurhoff).

Secretaris: J. Middelburg.

3. *Buitenlands beleid*

a. *Mishandeling van Nederlandse gevangenen in Indonesië*

Minister *Luns* deelt mede, dat Vrijdag een telegram van Van Bylandt is ontvangen met berichten over mishandelingen door de Indonesische politie van een aantal Nederlandse gevangenen op verschillende plaatsen in Indonesië. In verband met de afwezigheid van Sunarjo heeft spreker Susanto laten komen en aan hem medegedeeld, dat naar aanleiding van de ontvangen berichten Van Bylandt instructies zou ontvangen om een ernstige stap bij de Indonesische Regering te doen. Vervolgens leest spreker een concept-telegram voor, waarin onze Hoge Commissaris wordt opgedragen bij de Indonesische Regering tegen de mishandelingen van de Nederlandse gevangenen te protesteren, een onderzoek naar deze mishandelingen en bestraffing van de daders te verlangen, alsmede maatregelen ter voorkoming van herhaling. Voorts zal de Indonesische Regering advocaten moeten toelaten, ook bij het vooronderzoek en een snelle behandeling van de zaken of vrijlating van de gevangenen moeten bevorderen. Tenslotte zal Van Bylandt moeten vragen, dat nieuwe verhoren van desbetreffende gevangenen zullen moeten plaatsvinden door parketambtenaren. Publicatie van de berichten zal thans achterwege worden gelaten, aangezien de Nederlandse Regering zo felle reacties verwacht, dat voortzetting van de besprekingen over de Unie onmogelijk zouden kunnen worden. Als de Indonesische Regering geen blijk zal geven *in zekere mate* positief op de Nederlandse stap te reageren, zal het niet onmogelijk zijn, dat Nederland terzake een beroep op de Verenigde Naties zal doen. Spreker vraagt met de verzending van een dergelijk telegram accoord te gaan.

Minister *Donker* merkt op, dat vier weken geleden toegelaten is, dat consulaire ambtenaren contact met de gevangenen opnamen. Spreker stelt daarom de vraag of Minister *Luns* de stellige indruk heeft, dat de plotselinge mededeling van deze mishandelingen niet een manoeuvre is met het doel de begonnen besprekingen te beïnvloeden. De *Minister-President* merkt op, dat er reeds lang geruchten over mishandelingen waren, waarover in de Kamer ook vragen waren gesteld.

Minister *Donker* merkt voorts op, dat een parketambtenaar een Regeringsvertegenwoordiger is. Besloten wordt te spreken over 'een rechterlijk ambtenaar als onpartijdige man. De *Raad* verklaart zich overigens accoord met de tekst van het telegram.

Minister *Beel* vraagt zich af of niet in vertrouwelijk contact met de Kamercommissies een en ander moet worden medegedeeld. De *Minister-President* is van mening, dat bedoelde commissies over de mededelingen in het ontvangen telegram in algemene zin zouden kunnen worden ingelicht, alsmede over het telegram aan Van Bylandt.

Minister *Van Thiel* merkt op, dat in de Kamercommissies in verband met deze moeilijkheden wellicht zal worden betoogd, dat de Nederlandse Regering te veel bezwaar maakt om aan Nederlanders in Indonesië voorschotten te geven om naar Nederland over te komen. Spreker stelt voor, dat Minister *Luns* in de Kamer mededeelt, dat het Kabinet dit punt ook in zijn overwegingen heeft betrokken. De *Minister-President* wijst op het onderscheid tussen individuele Nederlanders, die zich in Indonesië bedreigd zouden kunnen gevoelen, en de groep van Nederlanders in Indonesië als geheel. Met het oog hierop zal Minister *Luns* moeten oppassen niet

in de Kamercommissies te suggereren, dat het hierbij om grote groepen Nederlanders gaat of de indruk wekken, dat er massale arrestaties zonder aanleiding plaatsvinden.

b. *De besprekingen over de Nederlands-Indonesische Unie* (Zie notulen MR d.d. 28 Juni 1954, punt 3e. #Zie ook notulen MR 12/7/54, punt 3j.)

Minister *Luns* heeft de indruk van Sunarjo, dat de Indonesische delegatie bepaald hoopt een accoord te sluiten en dat zij de zaak niet op de spits wil drijven. Overigens zou de Indonesische delegatie thuis geen slechte ontvangst te beurt vallen, als zij zonder accoord zou terugkeren. Ook uit Washington hebben zij de indruk gekregen, dat zij van Amerikaanse kant geen moeilijkheden zouden krijgen, als de Unie eenzijdig werd opgezegd. Spreker acht het wenselijk, dat de Nederlandse Ministers buiten de conferentie om voldoende contact met de Indonesiërs houden; Minister *Zijlstra* en spreker hebben 's avonds een diner met Sunarjo.

Minister *Donker* heeft met betrekking tot de rondgezonden notitie bezwaar tegen het slot van de eerste alinea van blz. 3, waarin de gedachte wordt geopperd de Indonesische delegatie de opening te bieden om te verklaren, dat men bereid is de FINEC gedurende bepaalde tijd te laten voortbestaan. Spreker *is* echter van oordeel, dat als de Indonesiërs zaken willen doen de opheffing van de Unie van een andere orde is, dat de overige overeenkomsten voor hen van bijkomstige aard zijn, zodat zij een verklaring van Nederlandse zijde, dat over enige tijd ook over de FINEC en andere overeenkomsten zal kunnen worden gesproken met dankbaarheid zouden accepteren. *Vershillende Ministers* zijn het met het bezwaar van Minister *Donker* tegen bedoelde passage eens. Minister *Luns* merkt op, dat het de Nederlandse bedoeling is de FINEC te laten doorlopen, maar de Indonesische delegatie stelt, dat eerst tot de opheffing van de Unie moet worden besloten en vervolgens zal worden gesproken over het opheffen van wat schadelijk is voor Indonesië. De *Minister-President* is van mening, dat getracht moet worden de FINEC te laten voortduren tot men het eens is over een wijziging daarvan. Vervolgens zou dan afgesproken kunnen worden, dat over wijziging niet gesproken zal worden binnen b.v. twee jaar. Het lijkt spreker op het ogenblik niet uitgesloten overeenstemming te bereiken, als de Indonesische delegatie kan terugkeren met een accoord, dat de Unie alsmede de culturele- en de militaire overeenkomst zullen worden opgeheven. De *Raad* verklaart zich met dit standpunt accoord.

Minister *Kernkamp* heeft in het laatste stuk niets over de geschillenregeling gevonden. Minister *Luns* merkt op, dat het voornamelijk een verslag is; de kwestie van de geschillenregeling komt nog aan de orde.

Minister *Kernkamp* merkt op met betrekking tot de *aantekening inzake de Nederlandse wensen en grieven, dat ten aanzien van het bedrijfsleven* nog een andere grief bestaat dan over de personeelsvoorziening, n.l. over de erkenning van de rechten enz. Minister *Luns* merkt op, dat dit een van de grote punten is, welk echter bij de financieel-economische kwesties is behandeld.

Minister *Kernkamp* voegt aan de grief op blz. 6 inzake de positie van de Indische Nederlanders toe een grief betreffende het onderscheid, dat gemaakt wordt tussen 'echte' Indonesiërs en andere Indonesiërs, waarmede men dus discrimineert tussen de Indonesische Staatsburgers. Voorts zou spreker voorbeeld a op blz. 1 willen laten vervallen, aangezien hiermede zijdelings het Nieuw-Guineavraagstuk ter sprake zou worden gebracht. Indien dit toch in bespreking komt, zal spreker nog een nota geven over de infiltratie door Indonesiërs bij Fakfak. Tenslotte wijst spreker er op, dat de motivering in de nota niet overal goed is. In dit verband vraagt spreker zich af of het advies van Prof. Jonkers met betrekking tot de bijstand aan gedetineerden voor het aangegeven doel is te gebruiken (blz. 2); voorts kan op blz. 4 beter gesproken worden over het 'onthouden' van autonome bevoegdheden aan de Zuid-Molukken dan over 'beknotten'. Minister *Luns* is het met laatstbedoelde redactiewijziging eens. Spreker zal voorts aandacht schenken aan de opmerking van Minister *Kernkamp* over de 'echte' Indonesische Staatsburgers.

Minister *Beel* wijst er op, dat het forum van de Indonesische delegatie voor een aantal der grieven niet het juiste is. Vershillende grieven zal Minister *Luns* beter met zijn

Indonesische ambtgenoot kunnen bespreken. Minister *Luns* merkt op, dat de onderhavige nota alleen bedoeld is voor de Ministerraad. Spreker is van oordeel, dat b.v. de Ambonzaak ook beter in klein comité besproken zal kunnen worden.

Minister *Van de Kieft* acht het wenselijk, dat Graaf Van den Bosch van de Nederlandse Bank betrokken wordt bij de besprekingen, als de FINEC aan de orde zal komen; deze zal dan ook de stukken moeten hebben. Minister *Luns* heeft het standpunt ingenomen, dat de distributie van de stukken zeer beperkt moeten worden gehouden. De *Minister-President* is het er mede eens, dat er een beperkte distributie van de stukken moet zijn; de stukken zullen aan Van den Bosch gezonden kunnen worden, zodra de FINEC aan de orde zou komen.

Minister *Cals* deelt mede, dat de Indonesische Minister van Onderwijs Yamin hem een bezoek van een uur heeft gebracht. Daarbij is afgesproken, dat aan de pers zou worden medegedeeld, dat het hier een beleefdheidsbezoek betrof over culturele betrekkingen. Niettemin is in een Nederlands dagblad een verhaal over dit bezoek verschenen, samengesteld uit mededelingen van Yamin. Zo wordt er in vermeld, dat overeenstemming bestond over het vervallen van het culturele accoord, terwijl spreker zich dienaangaande op de vlakte heeft gehouden. Voorts heeft Yamin omtrent de Indonesische opzegging van het Floriscontract en het Soembacontract medegedeeld, dat de Indonesische Regering nu veel ruimer bijdragen gaf, n.l. aan het gehele onderwijs. Vervolgens heeft Yamin medegedeeld wat hij voornemens was voor een bedrag van f. 25 mln. in Nederland te kopen, terwijl hij tenslotte over museumstukken heeft gesproken. Het lijkt spreker, dat de teruggave van enkele museumstukken aan Indonesië wel in overweging kan worden genomen.

De *Minister-President* oefent er critiek op uit, dat de Haagse politie een groep Ambonezen tijdens de Nederlands-Indonesische besprekingen op het Binnenhof heeft toegelaten voor het houden van een demonstratie. Minister *Donker* had reeds Woensdag vernomen van belangstelling door de extremistische groep-Loois en had daarom de Procureur-Generaal opgedragen de Indonesische delegatie te bewaken en deze groep in het oog te houden. Daarna vernam hij, dat Buitenlandse Zaken alleen contact had opgenomen met de man van de Rijkspolitie, die voor de ere-escorties zorgt. Toen spreker na een vergadering met de Indonesiërs op de groepering van de Ambonezen op het Binnenhof attent werd gemaakt, heeft hij de dienstdoende chef van de Haagse politie bij zich laten komen. Deze deelde mede, dat de Ambonezen druppelsgewijze waren binnengekomen. Spreker heeft een deel van het Binnenhof laten afzetten, waardoor de Indonesiërs de demonstratie van de Ambonezen niet hebben kunnen zien. De Ambonezen zijn in autobussen naar Den Haag gevoerd, waarbij een vergadering als camouflage diende. Spreker acht het vreemd, dat de Haagse politie van een en ander niet op de hoogte was en niet zelf maatregelen tot afzetting van een deel van het Binnenhof had genomen. Minister *Beel* had gaarne ook een waarschuwing gehad in verband met de ordehandhaving, welke in de eerste plaats de taak van de burgemeester is. Minister *Donker* is het door het hoofd gegaan Minister *Beel* te waarschuwen. Minister *Luns* deelt mede, dat een deputatie van de Ambonezen bij Buitenlandse Zaken is geweest, welke door de bode is ontvangen. De *Minister-President* is er geen voorstander van dat de politie uitgebreide afzettingsmaatregelen neemt, maar zij had moeten optreden, zodra bleek, dat de Ambonezen met muziekinstrumenten en spandoeken op het Binnenhof kwamen.

Minister *Luns* deelt mede, dat de pers ontevreden is over de geheimhouding van de besprekingen. Men verwacht morgen, dat spreker iets zal zeggen over het Nederlandse standpunt. De *Minister-President* wijst er op, dat is afgesproken een gemeenschappelijk communiqué te verstrekken. Men moet niet in het begin reeds aan de pers mededelingen doen over het Nederlandse standpunt.

Middagvergadering

14. *Parlementaire behandeling van de financiële overeenkomst, afgesloten met de Indonesische Minister Ong Eng Die op 13 Januari 1954* (Brief van de Minister van Financiën d.d. 24 Juni 1954, nr. 197.)

Minister *Van de Kieft* merkt ter toelichting op, dat zijn eerste indruk was, dat de Regering niet kan weigeren een wetsontwerp in te dienen als 37 Kamerleden dat vragen. Na nader beraad is hij echter tot een ander standpunt gekomen. In dit verband merkt spreker op, dat het een landsbelang was over de hangende financiële kwesties te onderhandelen, maar dat Ong Eng Die vroeg dit niet in de parlementaire sfeer te behandelen, hetgeen spreker heeft toegezegd. Het zou dan niet juist zijn thans een wetsontwerp in te dienen. De Regering kan dan met een beroep op het laatste lid van artikel 62 van de Grondwet verklaren, dat het belang van het Koninkrijk zich verzet tegen het onderwerpen van de overeenkomst aan de goedkeuring van de Staten-Generaal. In dat geval moet volgens dit laatste lid de overeenkomst zo spoedig mogelijk aan de Staten-Generaal worden overgelegd en moet deze worden beëindigd indien het Parlement goedkeuring daaraan onthoudt. Beëindiging van de onderhavige overeenkomst heeft echter geen betekenis, omdat deze reeds is uitgewerkt. Na overleg met de Ministers Beel en Luns is spreker tot de conclusie gekomen, dat de Regering aan de Kamer zal moeten zeggen, dat het landsbelang overlegging van de overeenkomst niet toelaat. Het is zijn bedoeling eerst met Dr. Kortenhorst te spreken en vervolgens met het Seniorenconvent.

Minister *Beel* deelt mede, dat ook Binnenlandse Zaken op het standpunt staat, dat de overeenkomst reeds is uitgewerkt. De *Minister-President* wijst er op, dat men bij deze besprekingen meer nadruk moet leggen op de omstandigheid, dat de overeenkomst reeds tot stand gekomen is en dat deze niet tot stand gebracht had kunnen worden als zij niet onmiddellijk gesloten en uitgevoerd had kunnen worden. Bovendien zal men in het Seniorenconvent ook kunnen zeggen, dat de overeenkomst in het Indonesische Parlement niet zou zijn aanvaard.

De *Raad* verklaart zich vervolgens accoord met de onderhavige nota.

- - -

17. *Het in Nieuw-Guinea in beslaggenomen vaartuig Siboea* (Brieven van de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister zonder Portefeuille Luns d.d. 11 Juni 1954, nr. 3453A en van de Minister van Overzeese Rijksdelen d.d. 23 Juni 1954, nr. E 30, met bijlage.)

Minister *Luns* deelt mede, dat hij vandaag het bericht heeft ontvangen, dat de Siboea uiteen is gevallen. In verband daarmee zal de kwestie opnieuw bekeken moeten worden. Minister *Kernkamp* is het daarmee eens. Minister *Donker* merkt op, dat niet gewezen is op artikel 13a van de Wet Algemene Bepalingen. Dit is een bepaling, die in deze zaak een rol speelt. De *Raad* besluit de bespreking van deze zaak voorlopig aan te houden.

- - -